

frustra adhiberentur illæ orationes, nisi habere possent effectum, saltem per modum impetrationis. Non est autem hic effectus omnino infallibilis, quia non est fundatus in speciali aliqua Dei promissione, quia, ut dixi, de tali promissione non constat, sed fundatur in communi lege et efficacia orationis, quæ non semper habet effectum, præsertim quando pro aliis funditur. Quocirca hic effectus non est specialis legis novæ, ut colligi potest ex 2 Paral. 6, et 2 Machab. 3, et ex aliis, quæ recte congerit Wald., tom. 3 de Sacramental., c. 147. Quando ergo D. Thom. ait, in templo vel hujusmodi rebus esse virtutem divinam, solum intelligit, propter orationes Ecclesiæ Deum ibi speciale aliquod auxilium præbere, prout explicatum est.

8. *An habeant vim ad remissionem venialium.* — Circa tertium effectum de remissione peccatorum, nihil est hoc loco dicendum, quia de remissione peccati mortalis nulla est difficultas; hoc enim non remittitur nisi per gratiæ infusionem, et ideo illius remissio propria est sacramentorum. De peccato autem veniali res est valde dubia, et pendet ex multis principiis tractandis in materia de pœnitentia, et ideo differendum hoc est usque ad quæst. 87, art. 3, ubi hoc D. Thomas attigit. Solum hic duo, quæ clariora videntur, et ex dictis in superiori puncto colliguntur, præmitti possunt. Primum est, illa sacramentalia, quæ ad hunc effectum non sunt ab Ecclesia instituta, non habere illum, quia hic effectus oriri debet ex institutione, et consequenter requirit finem seu intentionem instituentis; nam sacramenta ipsa non habent aliquem effectum, nisi ab illo sint instituta (loquor autem directe et per se); ergo multo magis idem erit in sacramentalibus. Potest autem valde probabile signum hujus institutionis et finis ejus sumi ex modo et orationibus, quibus conficiuntur sacramentalia; nam si in eis nulla fit mentio, nec deprecatio talis effectus formaliter, aut virtualiter, saltem signum est, non esse instituta ad hujusmodi effectum; secus vero erit, si in conficiendis ipsis sacramentalibus adjunguntur orationes, quibus hujusmodi effectus postulatur. Atque hinc fit verisimile, ea sacramentalia, quæ sunt propriissima hujus materiæ, scilicet cæremonias, vel ritus, qui adjunguntur in solemnibus administratione sacramentorum, regulariter non habere hunc effectum, quia non sunt ad hunc finem instituta, sed ad ornatum sacramentorum, et devotionem ac reverentiam concii-

liandam. Secundum est, si Ecclesia instituat aliquod sacramentale ad hunc finem (ut multi existimant de aqua lustrali), et adjungat orationes suas, quibus a Deo postulet hunc effectum, posse obtinere illum per modum impetrationis, saltem impetrando bonum motum, per quem homo a veniali culpa liberetur, ut patet ex ratione facta in præcedenti puncto. An vero possint sacramentalia habere majorem efficaciam ad prædictum effectum, dicemus prædicto loco.

9. *De remissione pœnæ temporalis quid sentiendum.* — Circa quartum effectum de remissione pœnæ temporalis, non est dubium, quin sit in Ecclesia potestas ad applicandum ex thesauro suo aliquam satisfactionem, ratione cujus aliqua pœna temporalis remittatur ultra meritum et satisfactionem propriam ejus cui applicatur, ut constabit in materia de indulgentiis. Sic igitur certum est, potuisse Pontificem applicare hujusmodi satisfactionis partem homini utenti hoc vel illo sacramentali, ut nimirum oranti in templo consecrato, vel alio simili, quæ applicatio si fiat, erit per modum indulgentiæ; nec video quomodo possit aliter per Ecclesiam attribui his sacramentalibus. An vero hoc modo sint aliqua sacramentalia instituta ad hunc finem, et ad hunc effectum illo modo tribuendum, mihi non satis constat; nec video, quo fundamento sufficienti affirmari possit. Nam de cæremoniis, v. gr., baptismi, non est verisimile, ordinatas esse ad hunc effectum, cum ipsum sacramentum per se sit sufficiens ad tollendam totam pœnam, et ante baptismum non sit homo capax talis effectus. De cæremoniis vero aliorum sacramentorum, licet non sit omnino eadem ratio, tamen modus institutionis videtur esse similis; et ideo, nisi in particulari de aliquo sacramentali satis constet esse institutum ad hunc effectum, non est leviter et sine fundamento asserendus. Illud vero multo improbabilius est, quod quidam asseruisse feruntur, scilicet per hujusmodi sacramentalia interdum remitti pœnam temporalem ante remissionem culpæ venialis propter quam debetur. Est enim hoc improbabile, quia reatus pœnæ est intrinsece annexus culpæ, quamdiu illa durat, et ideo, quamdiu culpa non remittitur, reatus pœnæ nec tolli, nec diminui potest, ut iterum dicemus agentes de baptismo.

10. *Ecclesia specialem potestatem habet in dæmones.* — Circa quintum effectum, qui est expellere, et coercere dæmones, ex ipso usu

Ecclesiæ et ex orationibus, quæ in conficiendis multis sacramentalibus dicuntur, constat satis, hunc effectum esse frequenter intentum ab Ecclesia. Quapropter primum omnium statuendum est, habere Ecclesiam specialem potestatem a Christo datam in dæmones, ad imperandum illis, seu ad illos coercendos, seu expellendos. Hoc constat ex usu et traditione Ecclesiæ, quæ colligitur ex Coelestino P., ep. 1, ad Episc. Galliæ, c. 12, ubi inquit, *eos qui ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ adire, quam exorcismis, et insufflationibus clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur.* Unde in Concil. Carth. 4, c. 7, dicitur, exorcistis dari potestatem ad imponendum manus super energumenos, scilicet ad pellendos dæmones. Et idem habetur in Concilio Aquisgranensi sub Ludovico I, c. 4. Hinc Justinus in Dialog. contra Triph. dicit, solitos fuisse Christianos adjurare dæmones, eosque per invocationem Jesu Christi Domini nostri coercere, *cujus vim nominis, etiam dæmones echorescunt;* idem Apol. 4 pro Christianis; et eleganter Lactan., lib. 2, c. 16, de dæmonibus loquens inquit: *Nocent illi quidem, sed iis a quibus timentur; quos manus Dei potens et excelsa non protegit, qui prophani sunt a sacramento veritatis. Justos autem, id est, cultores Dei, metuunt; cujus nomine adjurati de corporibus abscedunt, quorum verbis tanquam flagris verberati, non modo dæmones se esse confitentur, sed etiam nomina sua edunt, quia nec Deo, per quem adjurantur, nec justis quorum voce torquentur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe ululatibus editis verberari se et ardere, jam jamque exire proclamant.* De eadem re scribit Tert., in Apol., c. 32, et lib. ad Scapul., c. 2: *Dæmones* (inquit) *non tantum respuimus, verum etiam revincimus, et quotidie traducimus, et de corporibus expellimus.* August., 10 de Civit., c. 22, et sæpe alias, hujus consuetudinis et potestatis meminit. Item Cypr., lib. 4, ep. 7, alias epist. 76, circa fin., ubi Pamel. alia congerit.

11. *An hæc efficacia fundetur in oratione ministri operantis.* — Non explicant autem prædicti Patres, an hic effectus seu efficacia fundetur in merito vel privata oratione ministri operantis; quanquam interdum hoc significant; potest enim sine dubio multum prodesse, non est tamen censenda hæc tota causa, imo nec simpliciter necessaria ad hunc effectum, ut sentiunt communiter Scholastici tractantes de exorcismis, vel cæremoniis bap-

tismi: D. Thom., infra, quæst. 71, art. 3, et in 4, d. 6, quæst. 2, art. 3, quæst. 2; Bonav., art. 3, quæst. 2; Richard., art. 6, quæst. 1; Palud., quæst. 4, art. 3; Durand., quæst. 4; Soto, quæst. 2, art. 3; Henric., Quodlibet. 8, quæst. 35, ubi generaliter de sacramentalibus loquitur. Hoc etiam sentiunt Patres citati, quatenus hunc effectum etiam tribuunt virtuti et efficaciam nominis Jesu, et invocationis ejus, et fidei ac sanctitati Ecclesiæ; sentiunt etiam provenire hoc a speciali potestate a Christo data, quæ etiam colligitur ex Matth., 10, Lucæ 10, Marc. 16: *In nomine meo dæmonia ejicient;* et in lege veteri videtur fuisse similis potestas, ut notat Hieron. in id Matth. 12: *Filii vestri, in quo ejiciunt?* Multo ergo magis erit in lege nova. Et confirmatur, quia sicut in administratione sacramentorum effectus non pendent ex sanctitate ministri, quia non in sua, sed in Christi persona operatur, ita, neque in sacramentalibus, quæ ad hunc effectum instituta sunt, efficacia pendet ex sanctitate ministri, quia non in sua, sed in persona Ecclesiæ operatur; hæc enim de causa ad hoc munus consecratur et ordinatur, et definitis verbis ac orationibus ab Ecclesia institutis utitur; igitur, quamvis ministri sanctitas et meritum conferre aliquid possint, non tamen est hæc causa unica nec necessaria hujus effectus.

12. *Potestas expellendi dæmones nullo modo est naturalis.* — Sed explicandum superest, qualis sit hæc potestas, et quis modus operandi hunc effectum. In quo primum rejicienda est sententia, quam Scholastici referunt, potestatem hanc expellendi dæmones posse esse naturalem, a qua non multum discordat Burgens., 1 Reg. 16, qui musicæ, et quibusdam aliis qualitatibus naturalibus hanc vim tribuit; est tamen ridicula sententia. Nam cum dæmon sit substantia spiritualis, nec noceri potest, neque aliquid pati a qualitatibus naturalibus; ergo nec cogi potest, ut a corpore humano discedat. Item dæmon non habet præsentiam, vel unionem cum corpore humano, quæ pendeat ex dispositionibus corporalibus ejus, ut facta transmutatione in corpore cogatur dæmon inde recedere. Et quamvis fortasse propter corporis immutationem fieri possit interdum, ut impediatur dæmon, ne possit, vel saltem, ne tam facile possit hominem vexare aliquo passionis seu alterationis genere, non tamen potest simpliciter impediri, ne hominem obsideat et membra ejus vel humores moveat localiter. Adde,

quamvis hoc in rebus etiam aliis certum videatur, multo tamen certius esse in caeremoniis seu sacramentalibus Ecclesiae, de quibus agimus, quia Ecclesia solum utitur orationibus, imperio, et sacris signis, in quibus nulla naturalis efficacia fingi potest; est ergo supernaturalis potestas et efficacia.

13. *Hic effectus non fit per physicam actionem, sed moralem.* — Secundo vero dicendum est, hoc non fieri per actionem seu efficientiam physicam, primo quidem, quia nec est necessaria, nec fundari potest, neque est gratis fingenda. Secundo, quia saepe nullus intercedit effectus, qui per physicam efficientiam fiat, quia vel hic effectus fit in homine; et hoc non, quia nullus potest probabiliter excogitari; vel in daemone; et hic maxime potest esse motus localis, quia videlicet cogitur daemon hinc recedere; nihil enim aliud positivum potest fingi, quod in daemone fiat; hic autem effectus non semper fit; interdum enim solum impeditur daemon, ne noceat, vel ne tentet, etiam si loco recedere non cogatur, et tunc intelligi non potest, quis effectus physicus fiat in daemone, aut quo modo impediatur per actionem physicam, sed solum per virtutem divinam cogentem illum, vel subtrahentem concursum. Si aliquando vero cogitur etiam mutare locum, vel recedere, licet intelligi possit, fieri hoc ab agente extrinseco per actionem physicam, tamen non oportet ita fieri, nam cum daemones percipiant verba et signa humana, et vim eorum intelligant, morali modo praecipuntur, et obedire coguntur; fit ergo hic effectus non physice, sed moraliter.

14. *Hujus efficaciae triplex radix.* — Cur hic effectus non sit infallibilis. — Sed adhuc restat explicandum, quis sit modus et quae radix hujus efficaciae moralis. Respondetur: triplex potest assignari. Prima est veluti conaturalis, suppositis nostrae fidei mysteriis; cum enim daemon virtutem Christi, vel invictus agnoscat et credat, seque per Crucem ejus victum et superatum intelligat, ex hoc ipso, quasi ex natura rei sequitur, ut audito Christi nomine perhorrescat, et viso signo crucis ejus, quodam modo torqueatur, et confundatur. Et ideo Sancti, his duobus signis, Crucis, et nominis Christi potissimum uti sunt ad hunc effectum consequendum. Unde Lact., lib. 4, c. 27, inquit: *Sicut Christus, cum inter homines ageret; universos daemones verbo fugabat, ita nunc sectatores ejus in nomine Magistri sui, et signo passionis ejus, eos ab*

hominibus excludunt; sic etiam Orig., Hom. 6 in Exod.: Quid (inquit) timent daemones, quid tremunt? sine dubio Christi crucem, in qua triumphati sunt. Secunda est vis impetrandi, fundata, non tantum in ministro, sed in sanctitate totius Ecclesiae, in cujus persona minister orat, et ratione hujus intercessionis fit hic effectus per modum impetrationis, sicut de secundo dictum est. Tertia causa probabilis est, specialis potestas data Ecclesiae a Christo Domino ad imperandum daemonibus, qui ex ipsius Christi voluntate obedire coguntur; haec enim potestas videtur colligi ex citatis locis Scripturae, et ex usu et traditione Ecclesiae; cum enim ordinando exorcistas dat eis potestatem adversus daemones, non tantum videtur eis concedere facultatem postulandi hunc effectum nomine suo, sed etiam in eos transferre potestatem aliquam specialem sibi a Christo concessam; et fortasse de hac loquitur Justinus, quaest. 40 ad gentes, cum inquit, esse vim quandam quae sub sensum non cadit, quae timorem incutit daemonibus, cum ab Ecclesia imperantur. Hanc etiam videtur August., lib. 83 Quaest., q. 79, vocare publicam et imperialem legem, et summi Dei potestatem, quae interdum Sanctis conceditur, ut imperent infimis potestatibus. Verum est, haec et alia testimonia intelligi posse de gratia gratis data, quae ad gratiam miraculorum revocatur, quae interdum sanctis hominibus conceditur supra daemones. De qua legi potest optima historia apud Greg. Nyss., Orat. de S. Gregorio Thaumaturgo; nihilominus tamen intelligi etiam possunt de ordinaria potestate, quam etiam Augustinus supra vocat publicam administrationem, quae fit jussu ejus, cui cuncta creatura subjecta est; et eodem modo dicit ibidem, nonnunquam malos Christianos, vel schismaticos, vel haereticos, per nomen Christi, aut verba, aut sacramenta Christiana, exigere aliquid a potestatibus, quibus honori Christi cedere indictum est; et haec vocat ibidem, signa publicae justitiae, quae efficaciam habent propter honorem excellentissimi imperatoris. Quod si inquiras, cur haec signa non semper sint efficacia, seu cur hic effectus non semper sit infallibilis, respondet ibidem Augustinus dicens: Cum autem non cedunt his signis hujusmodi potestates, Deus ipse prohibet occultis modis, cum id justum, atque utile judicat, vel ad confundendos malos, cum eos oportet confundi, vel ad monendos bonos, ut proficiant in fide, atque ista non jactanter, sed utiliter

possint, vel ad discernenda aona membrorum Ecclesiae. Itaque hic effectus non est ita absolute promissus, quin impediri possit, vel propter privatam, vel propter publicam causam. Nam cum hic effectus non pertineat ad donum gratiae gratum facientis, sed ad liberationem quamdam a malo poenae, non solum ex proprio demerito seu obice impediri potest, sed etiam propter majorem utilitatem animae, vel in aliorum exemplum, aut propter aliud Ecclesiae commodum.

15. Circa sextum effectum, qui est beneficium aliquod temporale seu corporale, nihil novum addendum occurrit; non est enim dubium, quin aliqua caeremonia vel benedictiones sint ab Ecclesia institutae ad impetrandos hujusmodi effectus, ut late prosequitur Waldensis, tom. 3, de Sacramentalibus, cap. 463, et seq. Tamen hic effectus solum obtinetur per modum impetrationis, loquendo directe et quasi per se; per accidens vero, et removendo prohibens, interdum obtineri solet coercendo daemonum potestatem, quomodo uti solet Ecclesia exorcismis ad tempestatem repellendam, vel fuganda animalia nociva, ut 2. 2, q. 90, D. Thom. tractat, et Soto, l. 8, de Just. et jur., q. 3, art. 3.

DISPUTATIO XVI.

DE PRAECEPTIS SACRAMENTORUM PERTINENTIBUS AD MINISTROS EORUM.

1. *Ratio in doctrina morali servanda.* — Hactenus universam doctrinam speculativam de sacramentis prosecuti sumus. Doctrinam vero moralem in hanc postremam partem rejecimus, ut clarius ac brevius comprehendi possit, et ad usum applicari. Moralis autem doctrina in tribus potissimum versari potest. Primum, in explicandis praecipis, quae ad rem aliquam pertinent. Secundum, in explicando modo, quo servari debent, vel violari possunt praecipia. Tertio, in poenis declarandis, quae propter hujusmodi transgressionem impositae sunt; loquor autem de poenis ecclesiasticis, ut sunt censurae, inhabilitates et hujusmodi; nam poenae, quas Deus infligit, vel aliae humanae seu seculares, ad nostram considerationem non spectant. Atque de his tribus capitibus dicemus, tam hoc loco, quam in morali dispositione de singulis sacramentis, atque eandem methodum servabimus disputando de singulis virtutibus, si Deus hoc aliquando concesserit. Rursus observandum est,

duas solum personas necessarias esse, ut sacramentum fiat, scilicet, dans et recipiens, quas supra diximus debere esse distinctas, saltem in his sacramentis, quae in usu consistunt; atque haec duae personae sufficiunt, generatim loquendo; nam licet in quibusdam sacramentis plures interveniant, tamen vel non sunt de substantia sacramenti, vel earum necessitas est ex speciali ratione alicujus sacramenti, quae ad hanc generalem considerationem non pertinet. Ad has ergo pertinere possunt sacramentorum praecipia; quae considerari possunt, vel quatenus absolute pertinent ad ministrum, vel prout imponuntur recipienti, vel prout respective respiciunt unum in ordine ad alterum, vel e converso; et juxta haec tria membra partem hanc moralem tribus disputationibus complectemur.

2. Denique observandum est, cum sacramenta sint res maxime sacrae, in eis in primis habere locum ea naturalia praecipia, quae virtus ipsa religionis circa res sacras praecipit observare. Quorum unum et praecipuum est illud negativum, non inferendi injuriam, nec indigne tractandi res sacras, ut in specie notavit D. Thom., 2. 2, q. 99, art. 3, dicens hujus praecipii transgressionem ex genere suo esse peccatum mortale, quia est contra nobilissimam virtutem et contra honorem debitum Deo. Aliud praecipium naturale et generale potest esse affirmativum, non absolute, sed sub conditione, scilicet digne tractandi sacramenta, si dispensanda vel recipienda sint; quod fere idem est cum praecedenti negativo; et in his fundantur multa, quae dicemus de praecipis sacramentorum, quae ex natura rei oriuntur ex ipsamet sacramentorum institutione. Alia vero sunt positiva divina vel ecclesiastica, quae omnia explicanda a nobis sunt.

SECTIO I.

Quis possit licite, vel teneatur sacramenta ministrare.

1. Primum omnium statuendum est, potestatem administrandi licite sacramentum supponere potestatem conficiendi illud; nam si quis sacramentum conficere non possit, multo minus poterit illud efficere licite. Quia si illud tentet efficere sine potestate, nihil efficiet, et hoc ipso erit sacrilegus, quia fecte tentat facere rem sacram, quam non potest efficere. Praeterea facit contra Christi institutionem, qui certos ministros sacramentorum